

על לגביה עלה אליו לנחמו **אבא בר מרתא**,
דהוא **אבא בר מניומי**.

רבא — זקיף את המטה, כדי להברות את
אבא בר מרתא עליה, היות ולא היה לבו גס
בו.

אך **אבא בר מרתא** שבא לנחמו, והרגיש
עצמו כידידו של **רבא**, **כפי**, כפה את המטה
כדי שיברו אותו כמו ידיד.

אמר **רבא**: כמה לית ביה דעתא להאי
צורבא מרבנן, שאני איני מחשיבו כמי
שלבי גס בו, והוא אינו חש בכך, ונוהג
הפוך מדעתי.

תנו רבנן: החולך ממקום למקום אם יכול כז-א
למעט בעסקו, [עסק דבר האבד. תוס'] —
ימעט.

ואם לאו, שאינו יכול למעט, יגלגל
עמהן⁽⁴⁰⁷⁾. שלא יעשה עסקיו בעצמו, אלא

וקורעין על חמיו ועל חמותו שמתו מפני
כבוד אשתו.

ואמר **רב פפא**: תנא במסכת הנקראת "אבל
רבתי":

אבל בשעת אבלותו, לא יניח תינוק בתוך
חיקו, מפני שמביאו לידי שחוק, ונמצא
מתגנה על הבריות⁽⁴⁰⁵⁾.

שנינו במשנה: ואין מברין על מטות זקופות.

תנו רבנן: החולך לבית האבל, אם היה לבו
גס בו, שהיה מכירו וידידו, יברוהו, למכיר
וידיד, על מטות כפויות הפוכות.

ואם לאו, שאינו ידידו ומכירו — יברוהו על
מטות זקופות⁽⁴⁰⁶⁾.

רבא איתרע ביה מילתא, אירע לו שהיה
אבל, וישב שבעה.

אין לו להחזיק התינוק. [ואפילו שלא בפני
אחרים]. ובסוכה כה מבואר, שאין האבל חייב
לצער עצמו, ואין הצער אלא רשות. ואף על פי
כן יש לומר שאין לו לשמוח. עוד מבואר
בשו"ע [א], שאיסור זה נוהג בתוך ז'.

406. פירש הריטב"א, שבציור זה הותר אף
לאבל עצמו לישב על מטה זקופה, מפני כבודו
של המנחם. ומה שלמדנו במשנתנו, שאין מברין
אלא על מטות זקופות, פירש הריטב"א בשני
אופנים. א. יש להעמיד המשנה במועד דוקא,
ואז אין להברות על מטות כפויות. [ויעוין
בהערה 351]. ב. משנתנו מדברת כשאין לבו גס
בו.

407. רש"י מעמיד הברייתא במלאכת דבר

ודעת הרי"צ גיאת, שבהגיע הקטן לחינוך
מצות, הרי הוא מחוייב בקריעה מצד דין חינוך.
ודברי הגמרא נאמרו כשעדיין לא הגיע לחינוך.
ויעוין בט"ז [שמ טו] שהביא מהדרישה,
שהוא הדין לשאר כל דיני אבילות שהוא מחוייב
בו אז. ובנקודה"כ נחלק עליו, ולדעתו, דוקא
בקריעה נאמר חובת חינוך. וע"ע בהערה 27.

ובספר האשכול חידש, שבאמת אין לחייב
קריעה מפני עגמת נפש, ואינו אלא רשות, לומר
שאין בקריעה זו משום כל תשחית.

405. בספר אהל משה [להגרא"מ הורוויץ]
כתב, שלכאורה יש להוכיח מכאן, שאין האבל
אסור בשמחה, שהרי לא אסרו כאן אלא כדי
שלא יתגנה על הבריות. ושלא כדעת הרמב"ן.
אבל הלבוש [שצא] כתב, שמצד איסור שמחה

רק בחבורה עם אחרים (408).

תנו רבנן: מאימתי כופין את המטות?
משיצא מפתח ביתו, דברי רבי אליעזר.

רבי יהושע אומר: משיפתם הגולל (409).

מעשה שמת רבן גמליאל הזקן, והורו רבי יהושע ורבי אליעזר, כל אחד לפי שיטתו, אימתי כופים את המיטה:

כיון שיצא מפתח ביתו — אמר להם רבי אליעזר לתלמידיו של רבן גמליאל הזקן:

כפו מטותיכם.

וכיון שנפתח הגולל — אמר להם רבי יהושע: כפו מטותיכם.

אמרו לו תלמידיו של רבן גמליאל הזקן: כבר כפינו מטותינו על פי הוראת זקן [רבי אליעזר].

תנו רבנן: מאימתי זוקפין את המטות בערב שבת, שבתוך שבעת ימי האבלות?

מן המנחה ולמעלה.

409. כתב הריטב"א, שמחלוקת זו היא בכל דיני אבלות. ולהלכה נפסק, שחלות האבילות היא משעת סתימת הגולל.

ונחלקו רש"י ותוס' [כתובות ד] בפירוש חיבת "גולל". רש"י מפרש, שהוא כיוסי הארון עצמו. אבל רבינו תם מפרש, שהוא המצבה שמלמעלה. והוסיפו התוס', שאם אין בדעתם להניח עכשיו מציבה על הקבר, אזי חלה עליהם אבלות משעה שמחזירים פניהם מן המת, כדין האבילים שאינם הולכים אחר המטה [לעיל כב]. והריטב"א כתב, שכיוסי הארון בעפר גם כן נחשב כסתימת הגולל, לדעת רבינו תם.

והרא"ש הביא מירושלמי, שאם גיררה חיה את המת, ואינם יודעים איה מקומו, אזי חלה עליהם אבלות משעה שיתיאשו מלבקש ולחפש עוד אחריו. והוסיף הרא"ש, שנחלקו הראשונים, במי שנתיאשו מלקוברו לאחר שעברו ל' יום ממיתתו, האם יושבים עליו ז' ול' מיום שנתיאשו, או שדינו כשמועה רחוקה. ונראה שם שנחלקו בגדר דין היאוש. שלדעת ראב"ן שם, בכדי להתחייב בגזירת ז' ול' יש שתי אפשרויות: א. סתימת הגולל. ב. יאוש מלקוברו. [ובשני האופנים, חלות החיוב הוא על ידי זה, שמעתה אין מוטל עליהם עוד לקוברו]. ולכן אין חילוק

האבד, ולמדנו, שאם יכול למעט, יש לו לעשות כן. ולעיל [כב] למדנו, שעל שאר המתים, רצה, ממעט בעסקו, לא רצה, אינו ממעט, על אביו ואמו, ממעט. וכדי שלא יסתור להאמור כאן, העמידו התוס' הברייתא בשני אופנים. א. הנידון הוא באביו ואמו, ומפני שהוא הולך בדרך, יש להקל עליו יותר ממי שיושב בביתו, ולכן, לא החמרנו עליו למעט בעסקיו אלא כשיכול למעט. ב. הנידון הוא בשאר קרובים, ומפני שהוא הולך בדרך, ואינו שרוי כל כך בצער [שיש לו היסח הדעת מעט מהאבילות], לכן החמרנו עליו למעט, כשיכול.

אבל הרא"ש מפרש הברייתא לענין לקיחת דברי מאכל וכדומה, שאף על פי שהוא בדרך, ועליו להתעסק בעצמו בדברים אלו, מכל מקום יש לו למעט ככל האפשר.

עוד פירשו התוס' בשם רש"י, שאבל זה היה מהלך בדרוכו, ובעודו בדרך שמע שמועה זו. וביארו התוספות כונת רש"י, שבאופן אחר, אין לאבל לצאת מפתח ביתו, כמבואר לעיל.

408. פירש התוס' רי"ד, שלא יעשה לבדו, אלא בהבלעה עם אחרים.

אמר רבה בר הונא: אף על פי כן, שזוקפה מן המנחה ומעלה, אינו יושב עליה עד שתחשך⁽⁴¹⁰⁾.

ולמוצאי שבת, אף על פי שאין לו לאכל לישב אחר השבת אלא עוד יום אחד בלבד

— חוזר וכופה אותה⁽⁴¹¹⁾.

תנו רבנן: אבל הכופה מטתו — לא מטתו בלבד הוא כופה, אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו הוא כופה⁽⁴¹²⁾.

411. כתב הרמב"ן, אף על פי שאנו אומרים "מקצת היום ככולו", והוא הדין שמקצת לילה ככל היום, ולכן מותר לו באמת לנעול מנעליו ולרחוץ, כעבור שעה מועטת ממוצאי שבת, מכל מקום מחוייב הוא גם כן לכפות מטתו, הגם שתוך כדי פעולת הכפיה, כבר חלף ועבר שעה מועטת. והטעם, שאי אפשר לדון ולומר "מקצת היום ככולו", אלא אם כן נהג במקצת יום זה בפועל מנהגי אבילות [ולענין כפית המטה אין די במה שנהג איסור נעילת הסנדל ורחיצה, שכל איסור מאיסורי אבילות יש לו לנהוג במקצת יום זה], ומפני זה יש לו לכפות המטה, ואם ירצה, יחזור ויזקוף מיד. אולם כבר הבאנו בהערה 189 דעת הרא"ש והריטב"א, שאין אומרים בלילה "מקצת היום ככולו", יעוי"ש ובמה שנתבאר בזה.

412. דעת הראב"ד, שדין זה אמור במיטות אשתו ובני ביתו. ופירש הרא"ש, שאף על פי שאינם מתאבלים עמו אלא לכבודו, כמבואר לעיל [כ], מכל מקום יש לו לכפות מיטתם מפני אבילות שלו. אבל מטות העומדות לאכסנאים שבביתו, אינו צריך לכפותם. ודעת הרמב"ן, שאף מטות האכסנאים חייבות בכפיה, וכשבאים אצלו יכול לזקוף, עד צאתם.

ובתענית [ל] נחלקו רבי יהודה וחכמים לענין ט' באב, האם יש לו לכפות כל המטות שבביתו, או לא. ולדעת הרמב"ן מובן היטב, שהנידון הוא, לענין מטות העומדות לאכסנאים שאינם מצויים עתה בביתו. אבל לדעת הראב"ד נצטרך לכאורה להעמיד במטות בני ביתו שלא

בין אם היאוש היה תוך ל' יום למיתה, או אחר ל'. ודעת היש חולקים, שאין היאוש סיבה לגרום חיוב אבילות, אלא שבעצם יש בכח המיתה לחייב אבילות, ורק שכל זמן שעדיין המת מוטל עליהם, יש סיבה להפקעת החיוב מהם [ויתכן שזה מהדין הכללי שאונן פטור ממצוות. יעוי"ן דברי יחזקאל יז], אבל משעה שנתאשו מקבורתו, ואינו מוטל עוד עליהם, חזר הדין שהמיתה יש בכוחה לגרום חיוב, ולכן, כשהם עדיין תוך ל' למיתה, דינו כשמועה קרובה, ונוהגים ז' ול'. אבל לאחר ל', אינם מתאבלים אלא יום א', כדין שמועה רחוקה.

410. מבואר כאן, שבדין כפית המטה נאמרו שתי הלכות. א. המטה צריכה להיות כפויה [הפוכה], ולא זקופה. ב. אסור לו לישב או לישן על מטה כפויה. ולכן, אף על פי שמפני כבוד השבת הממשמש ובא הוצרך לזקוף מטתו, עדיין אינו יושב עליה עד כניסת השבת.

וכן הוכיח בחידושי הגר"ז [תעניות] מדברי הרמב"ם [ה יד"ח], שחילקם לשתי הלכות. ומקור איסור הישיבה על מטה זקופה הוא מהאמור אצל דוד "וישכב ארצה". והוסיף הגר"ז, שלדעת הרמב"ן [בהערה 318], שהאונן אסור בכל איסורי אבילות, ופטור מחיובי אבילות, כמו כפית המטה, מכל מקום אסור לו לישב על מטה זקופה, הואיל ודין זה הוא מאיסורי אבילות. וזה מלבד האיסור שיש עליו לישב אפילו על מטה כפויה, כמבואר בהערה 308*. וצע"ק.]

ואפילו יש לו עשר מטות בעשרה מקומות — כופה את כולן⁽⁴¹³⁾.

ואפילו אם היו חמשה אחין, ומת אחד — כולן כופין⁽⁴¹⁴⁾.

ואם היתה מטה המיוחדת לכלים — אין צריך לכפותה⁽⁴¹⁵⁾.

דרגש, שהוא משטח רצועות עור על גבי עמודי עץ, וכפי שתבאר הגמרא להלן — אין צריך לכפותו, אלא זוקפו⁽⁴¹⁶⁾.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: דרגש, אין צריך אמנם לכפותו אך כיון שהוא בכל זאת מיטה, מתיר את קרביטיו, את רצועות העור של המשטח, והוא נופל מאיליו⁽⁴¹⁷⁾.

ומבאר הגמרא: מאי דרגש?

אמר עולא: ערסא דגדא. שהוא משמש מיטה עבור מזל טוב, ואין משתמשים בו.

אמר ליה רבה: אלא מעתה גבי מלך, דתנן: כל העם מסובים על הארץ והוא מיסב על הדרגש⁽⁴¹⁸⁾.

מי איכא מידי דעד האידנא לא אותביניה — והשתא מותבינן ליה?

מתקיף לה רב אשי: מאי קושיא?

מידי דהוה אאכילה ושתייה, דעד האידנא — לא אוכליניה ולא אשקיניה, השתא — אוכליניה ואשקיניה?

אלא, אי קשיא — הא קשיא:

דתניא: דרגש — אינו צריך לכפותו אלא זוקפו⁽⁴¹⁹⁾.

ואי ערסא דגדא — אמאי אינו צריך לכפותו?

416. על שני כרעי המטה, באופן שארוכות המטה זקופות כלפי מעלה. רש"י [סנהדרין כ.].

417. רשב"ג בא להקל על תנא קמא, שאין צורך בזקיפה כלל. הריטב"א. 418. כתב הרמב"ן, שהמלך מחוייב בכל דיני אבילות, ורק שבעוד העם אצלו, אסור לו לנהוג ניוול בעצמו, שאימתו צריכה להיות מוטלת על העם [וכמו שמצאנו שהתירו לו מטעם זה, לרחוץ פניו ביום הכפורים], ולכן אינו מיסב לארץ, אבל כשהוא בינו לבין עצמו, הרי הוא מחוייב לכפות מטתו ולישב עליה. והוכיח כן מהמבואר לעיל [כא] בדוד, שישן על מטה כפויה, אף על פי שהיה מלך. ויעיין ברמב"ם [ז ז].

419. כתב הרש"ש, מכאן נראה שדברי עולא לא נאמרו כפירוש על "דרגש" ששינוו בברייתא

הגיעו לחינוך [שאלו הגיעו לחינוך, יש לו לכפותם מצד חינוך אבילות]. וכמו שהעיר בחלקת בנימין.

413. אף על פי שאין מטות אלו עומדות בבית שהמת שם. שאין חיוב הכפיה תלוי במקום מיתת המת, אלא מחיובי האבל הוא. הרא"ש. ובעיקר הטעם שחייבו חכמים כפית המטה, הביא רבינו חננאל מירושלמי, שטעמו, כדי שלא יסיח דעת מאבילותו אף בשכבו על משכבו.

414. אף על פי שאינם דרים כלל בבית המת, אלא בבית אחר. והטעם כנ"ל. הרא"ש.

415. ומכל מקום יש לו לזוקפה על צידיה, וכמו בדרגש לקמן בברייתא. הריטב"א.

והא תניא: הכופה מטתו — לא מטתו בלבד הוא כופה, אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו כופה!

ומאי קשיא? מידי דהוה אמתה המיוחדת לכלים.

דתניא: אם היתה מטה המיוחדת לכלים — אינו צריך לכפותה! (420)

אלא, אי קשיא הא קשיא:

רבן שמעון בן גמליאל אומר: דרגש, מתיר קרביטיו את רצועות העור, והוא נופל מאיליו.

ואי סלקא דעתך ערסא גרדא — מאי קרביטין אית ליה?

כי אתא רבין אמר ליה החוה מרבנן, ורב

תחליפא בר מערבא שמיה, דהוה שביח בשוקא הגילדאי: מאי דרגש — ערסא דצלא. מיטה העשויה עור (421).

איתמר נמו, אמר רבי ירמיה: דרגש — סירונו מתוכו, מטה — סירונו על גבה.

אמר רבי יעקב בר אחא אמר רבי יהושע בן לוי: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל.

ואמר רבי יעקב בר אחא אמר רבי אפי: מטה שנקליטיה עמודי העץ שמשני צידיה יוצאין ובולטים כלפי מעלה, מעל המיטה, ומניחים ביניהם מוט, ועליו מותחים וילון — זוקפה למיטה, ודיו, לפי שאי אפשר להופכה לגמרי ולהעמידה על שני נקליטיה (422).

תנו רבנן: אבל שישן על גבי כסא, על גבי ארדייני גדולה, על גבי קרקע — לא יצא ידי

זו, אלא כפירוש על "דרגש" הנזכר במשנת נדרים [נן].

420. לכאורה יש להוכיח מכאן כדברי הריטב"א הנ"ל, שאף במטה המיוחדת לכלים יש לו לזוקפה, שהרי באנו להשוות דין הדרגש [שהצריכו בו זקיפה] למטה המיוחדת לכלים.

421. ומפני שחששו לקלקול העור הקילו שאינו צריך לכפותה לגמרי.

422. והוא ישן על מטה אחרת הכפויה או על הארץ. כן פירש המאירי.

ופירש הריטב"א, שדוקא כשהנקליטין מחוברין בגופה, ואי אפשר להסירם ממנה, אבל כשיכול להסירם, או כשיש לה ארבע נקליטין, שאז יש לו אפשרות לכופה, הרי הוא מחוייב לעשות כן.

והתוס' [כא] כתבו, שלא נהגו בכפית המטה במדינותיהם. ונתנו טעם בדבר, כיון שיכולים לשכב בנחת מצד זה של המטה כמו מצדה השני, משום שיש לה ארבע נקליטין כעין רגלים, מלמעלה ומלמטה, ממילא לא יתכן לכפותה. והקשה הפרישה, שמכל מקום היה להם לזוקפה, וכמו שלמדנו כאן לענין דרגש. ותירץ, שבאמת זקיפה זו אינה נחשבת ככפיה, אלא שבימי חכמים, שהיו מטותיהם עשויות בענין שאפשר לכפותם, חייבו אף בדרגש לעשות בו כעין כפיה, כדי שלא לחלק בין מיני המטות, מה שאין כן בימינו שאין מצוי לנו כלל מטות כימים הראשונים, שוב אין להצריך זקיפה זו. וכתבו הפוסקים, שהגם שאין נוהגים בימינו בכפית המטה, מכל מקום איסור הישיבה על מטה זקופה [שהוא איסור בפני עצמו, וכנ"ל] עדיין עומד במקומו. יעויין סי' שפז.

חובתו.

אמר רבי יוחנן: לפי שלא קיים כפיות המטה (423).

תנו רבנן: מוכבדין ומרביצין בבית האבל, ומדיחין קערות וכוסות וצלוחיות וקיתונות בבית האבל (424), ואין מביאין את המוגמר ואת הבשמים לבית האבל.

ופרכינן: איני! והא תני בר קפרא: אין מברכין לא על המוגמר ולא על הבשמים בבית האבל.

ומדייקת הגמרא: רק ברוכי הוא ולא מברכין, הא אתויי — מויתנין!

ומשנינן: לא קשיא:

הא — בבית האבל, אין מביאים מוגמר.

הא — בבית המנחמין, והיינו, בבית שהמת שם, כדי להעביר סרחונו של מת (425) [לפי הרמב"ם והשולחן ערוך. לפי רש"י נראה שהיתה גירסא אחרת].

הכפויה, אלא מאחר וכפה מטתו, כבר יצא ידי חובתו. ומעמיד הבריייתא כשלא כפה מטתו וישן על גבי קרקע. והוסיף הרמב"ן, שלפי זה [שמעמידים הבריייתא כשלא כפה מטתו], נצטרך לפרש רישא דבריייתא, "ישב על גבי מטה" [לפנינו אין הגירסא כן. אבל כן הגירסא לעיל כאן], כשישן על גבי מטה כפויה של אחרים, והשמיענו, שאף על פי שלא עשה איסור בישיבה זו, מכל מקום לא קיים חיובו. אבל ודאי לא הוצרך ללמדנו שאם ישן על מטתו שאינה כפויה, שלא יצא ידי חובתו.

424. הנמוק"י מביא ממסכת שמחות, שדברים אלו אינם חשובים כמלאכה, ועל כן מותרים הם אף לאבל עצמו.

425. פירש הנמוק"י בשם הר"מ הלוי, שכל זמן שהמת שם, מותר להביא מוגמר כדי להעביר הריח רע של מת, ולכן אין מברכין עליו, כמבואר בברכות [נא], אין מברכין על הבשמים של מתים, אבל כשאין המת שם, אסרו להביאו, שאין לו להתענג בתענוגים.

ולענין בשמים במוצאי שבת, כתב הפמ"ג בשם אבודרהם, שאין האבל מברך. וביאר הפרי

423. דעת הרמב"ם [ה יח], שדין זה נאמר אפילו כשכפה מטתו, ונתחדש כאן, שאין די בכפיתה, אלא הוא מחוייב גם כן לישן עליה. והוסיף הרמב"ם [ד ט], שחיוב זה אינו נוהג בכל ז' הימים, אלא ביום ראשון בלבד. ויעויין בהראב"ד שהשיג.

וביאר הגר"ז דעת הרמב"ם, שבדין כפית המטה נאמרו שתי הלכות. א. איסור שתהיה מטתו זקופה. ב. חיוב כפית המטה. ולצורך קיום חיוב זה, אין די במה שכפה המטה, אלא הוא מחוייב לישן עליה. אבל בזה שישן עליה פעם אחת, כבר קיים את חיובו. ומעתה נמצא, שבאמת דיני כפית המטה נוהגים כל ז', כשאר דיני האבילות, ומה שכתב הרמב"ם שהוא מחוייב לישן עליה ביום הראשון, איננו דין מיוחד ליום זה, אלא מאחר ועיקר אבילות מן התורה היא ביום ראשון, לכן מחוייב הוא לישן עליה ביום זה, כי בזה שיישן למחרת, שאין האבילות בו אלא מדבריהם, לא יועיל לו כלום לחיוב אבילות שמן התורה. אבל אם עבר ולא ישן עליה ביום ראשון, הרי הוא מחוייב לישן עליה פעם אחת מו' הימים הנותרים.

וכל זה הוא דעת הרמב"ם. אבל דעת הרמב"ן היא שאין חיוב כלל לישן על המטה

מתניתין:

א. עוד תקנו חכמים, שאין מוליכין את המאכלים ששולחים השכנים לבית האבל ל"סעודת הבראה" [שעושים לאבלים בשוכם מהקבורה], בכלי מכובד, אפילו במועד.

לא בטבלא, מגש מהודר, ולא באסקוטלא, כלי כסף או זהב, ולא בקנון כעין גליל מפואר, אלא רק בסלים העשויים מקליעת נצרים של ערבה קלופה.

ותקנו זאת כדי שלא לבייש את העניים, שבאים להברות ואין להם כלים מיוחדים, וקבעו שהכל ישלחו מאכליהם לסעודת הבראה בכלים המצויים בידי כלם בשוה.

ואין אומרים כשחוזרים מהלויה את ברכת אבלים [במסכת כתובות ח ב] במועד.

אבל עומדין המלוים לאחר קבורת המת בשורה, אפילו במועד, ומנחמין את האבלים שעוברים לפניהם.

ופוטרין את הרבים אומרים להם לכו לבתיכם לשלום.

ב. אין מניחין במועד את המטה של הנפטר ברחוב העיר על מנת להספידו, כדי שלא להרגיל את ההספד. שלא יבואו להספיד במועד, שאסור להספיד בו (426).

ולא מניחין ברחוב את המטה של נשים

לעולם, אפילו בימות החול, מפני הכבוד, ובגמרא יתבאר הענין [בריש דף כח א].

גמרא:

תנו רבנן: בראשונה, לפני תקנת חכמים האמורה במשנה, היו מוליכין לסעודת הבראה בבית האבל, כל אחד לפי יכולתו:

עשירים היו מביאים את חלקם בקלתות כלים של כסף ושל זהב.

ואילו העניים היו מביאים בפלי נצרים של ערבה קלופה.

והיו עניים מתביישים לבא עם כליהם במחיצת העשירים הנושאים כלים מהודרים.

ולכן התקינו חכמים שיהיו הכל מביאין בפלי נצרים של ערבה קלופה, המצויים בידי כולם, מפני כבודן של עניים.

תנו רבנן: בראשונה, לפני תקנת חכמים, היו משקיין בבית האבל, לפי כבוד האבלים ויכולתם. עשירים היו משקים בכוסות זכוכית לבנה, ועניים בזכוכית צבועה.

והיו עניים מתביישין.

התקינו חכמים שיהיו הכל משקיין בזכוכית צבועה, מפני כבודן של עניים.

הרש"ש, שמשנתנו נשנית בחכם, שמותר להספידו במועד, כמבואר בגמרא, ומכל מקום אין עושין ההספד ברחוב, כדי שלא יבואו להספיד את שאר העם. אבל מדברי הרמב"ם [יא ג] נראה שפירש, שלא יניחו המטה [של שאר אדם] ברחוב, שעל ידי כן יבואו להספידו.

מגדים, שהאבל אין לו נשמה יתירה, מפני העצבות, ומפני מיעוט התענוגים, ועל כן אין לו צורך להשיב נפשו בצאת השבת.

426. פירש רש"י, כדי להספידו. וביאר

בראשונה, היו מגלחין פני המתים העשירים, ומכסין פני המתים העניים, מפני שהיו מושחרין פניהן מפני הרעב כשהיתה בצורת.

והיו העניים החיים מתביישין.

התקינו שיהיו מכסין פני הכל מפני כבודן של עניים.

בראשונה, היו מוציאין את המתים העשירים בדרגש, מטה עשויה רצועות עור היוצאים מעצי המטה, ואילו את המתים העניים הוציאו בכליבה, מטת מתים ארוגה מחבלים פשוטים.

ב-כז והיו העניים החיים מתביישין.

התקינו שיהו הכל מוציאין את מתיהם בכליבה מפני כבודן של עניים.

בראשונה, היו מניחין את המוגמר, היו שמים כלי וכו' בשמים על גחלים, תחת חולי מעים מתים, להפיג את הריח הרע העולה מהם.

והיו חולי מעים החיים מתביישין בידועם את הצפוי להם לאחר מיתה, שיסריחו וישומו מוגמר תחת מיטתם כדי לסלק את ריחם הרע, וידעו הכל מסירחונם.

התקינו שיהו מניחין מוגמר תחת הכל, אף תחת אותם מתים שלא מתו מחולי מעים, מפני כבודן של חולי מעים חיים.

בראשונה, היו מטבילין את הכלים על גבי נדות מתות.

היינו, כלים שהשתמשו בהם הנדות בחייהן, ונטמאו בנגיעתן, היו טובלים את כליהן

לטהרם אחר שמתו, והיו נדות חיות מתביישות בכך שמטבילין דוקא כלי נדות, ואין עושין כך למתות אחרות.

התקינו שיהו מטבילין על גבי כל הנשים, דהיינו, היו מטבילין את כל כלי הנשים המתות, אפילו כלים של נשים שמתו כשהן טהורות, והיו כליהן טהורים — מפני כבודן של נדות חיות.

בראשונה, היו מטבילין כלים שהשתמשו בהן בחייהן על גבי זבין מתים.

והיו זבין חיים מתביישין.

התקינו שיהו מטבילין על גב הכל, מפני כבודן של זבין חיים.

בראשונה, היתה הוצאת המת מביתו לקבורה קשה לקרוביו, שהיו צריכים לרכוש תכריכים יקרים, והוצאה זו היתה קשה להם יותר ממיתתו, עד כדי כך שהיו קרוביו מניחין אותו, ובורחין, כדי שלא יאלצו להוציא ממון רב כדי לקברו בכבוד.

עד שבא רבן גמליאל, ונחג כביכול קלות ראש בעצמו, ויצא, צוה להוציאו [ר"ח] לאחר מותו לקבורה בכלי פשתן.

ומאז, נחגו כל העם אחריו לצאת רק בכלי פשתן.

אמר רב פפא: והאידינא, נחג עלמא להוציא את המת אפילו בתכריכין של צרדא, העשויים מקנבוס, בר זוזא, הנקנה בזוז אחד בלבד.

שינו במשנה: אין מניחין את המטה ברחוב.